

Projecten Greenport Arnhem Nijmegen

De hieronder vermelde projectenideeën zijn in een aantal sessies met ondernemers in het gebied van Greenport Arnhem-Nijmegen naar voren gekomen. Onlangs (9 april) vond er een bijeenkomst met ondernemers en betrokkenen plaats waarin naar de toekomst van de glastuinbouw in dit gebied is gekeken, met name in international perspectief. De toekomstige positie wordt in feite door vier onderscheidende factoren bepaald:

- Het innovatieve en duurzame karakter van Bergerden
- De sterke logistieke uitgangspositie
- De stedelijke omgeving (ruim 600.000 inwoners)
- Aanwezige kennis bij universiteiten, onderwijsinstellingen en ondernemers

Het overall perspectief is de ontwikkeling van het glastuinbouwcomplex tot een modern en vernieuwend agrobusinesspark Lingewaard dat een plek heeft in de grootstedelijke omgeving van Arnhem en Nijmegen. Voor de verdere ontwikkeling van de tuinbouwketen in de Stadsregio Arnhem Nijmegen maar ook voor een verdere invulling van de Betuwse Bloem worden onderstaande projectideeën van groot belang geacht. Een verdere aanscherping en uitwerking in de vorm van een startnotitie of projectbeschrijving, dient nog plaats te vinden. Dit is gepland als onderdeel van het 'Tuinbouw-netwerkprogramma' dat de komende jaren in de Stadsregio Arnhem-Nijmegen uitgevoerd gaat worden.

Van groot belang is de samenhang tussen de diverse acties. Gebiedsbranding (2) zal vooral gebaseerd moeten zijn op het innovatieve (5) en duurzame karakter (9) van dit tuinbouwgebied met Bergerden als gezichtsbepalend element en op de logistieke kansen (3 en 4). Deze kenmerken vormen op hun beurt weer een *selling point* dat in de werving van nieuwe tuinders (1) gebruikt kan worden en in de positionering van de glastuinbouw in de directe stedelijke omgeving (7). Uiteindelijk is de ruimtelijke ontwikkeling (8) bepalend voor de groeimogelijkheden voor de totale keten. Het beschikbare VON terrein speelt daarbij een rol. Dit jaar worden prioriteiten gelegd bij de activiteiten 1,2, 5 en 6.

1. Werving nieuwe tuinders (prioriteit)

Doel van deze activiteit is enerzijds te zorgen voor voldoende kritische massa (productstromen), welke nodig is om andere agrobusiness en dienstverlenende activiteiten (de periferie) aan te trekken. Deze activiteit heeft volgens ondernemers een hoge prioriteit. Er is een inhoudelijke koppeling met het actiepunt gebiedsbranding (punt 2). Voor het aantrekken van nieuwe bedrijven is een marketingplan nodig en een wervende brochure en actieve lobbystrategie. Dit actiepunt zal samen met de ondernemers uitgewerkt moeten worden in afstemming met het projectbureau Bergerden en de gemeente Lingewaard.

2. Gebiedsbranding (prioriteit)

Doel van dit actiepunt is het gebied effectief te promoten als een vooruitstrevend en belangrijk glastuinbouwgebied. Dit aandachtspunt hangt sterk samen met actiepunt 1 en is tweeledig:

- Laten zien dat de sector deel uitmaakt van de samenleving in de directe omgeving en van belang is voor het gebied: 'Kom uit de Kas' en andere PR-acties. Ook inpassing in de plannen van een stadspark tussen Arnhem en Nijmegen (Park Lingezege) is hierbij relevant, alsmede de mogelijke invulling van het VON terrein na 2009.
- Het ontwikkelen van een marketingstrategie voor het gehele gebied als onderdeel van het landelijke Greenport netwerk. Hierbij wordt nadrukkelijk afstemming gezocht met de activiteiten die in het kader van de Betuwse Bloem plaatsvinden en de daarbij aangesloten kennisinstellingen.

Met vooral de gemeente zal moeten worden bekeken hoe het gehele agro-businesscomplex Lingewaard verder op de kaart kan worden gezet. De gemeente kan Greenport Arnhem Nijmegen verzoeken de regionale promotie van de agrosector voor haar rekening te nemen, in nauw overleg met Bergerden. Het in het voorjaar van 2008 uit te voeren onderzoek naar de sociaaleconomische betekenis van het tuinbouwcluster door de Rabobank zal een belangrijke informatiebron vormen voor de verdere vormgeving van de gebiedsbranding.

3. 'Hot-spots': nadere analyse van de handelsstromen in het gebied en van de groeimogelijkheden

Doel van dit actiepoint is de positie van de glastuinbouw te versterken tot een volwaardig en compleet cluster. De eerste marktverkenning (2006) die enkele bedrijven hebben laten uitvoeren naar de kansen voor een agrologistiek handelscentrum heeft uitgewezen dat nadere verdieping wenselijk is. Een gedegen analyse van de handelsstromen in dit gebied (in- en uitgaand), interviews met verladers en een kwantitatieve onderbouwing, inclusief een analyse van de primaire productie en groeioontwikkelingen. Hierbij zal nadrukkelijk aandacht worden besteed aan de rol die het geplande Regionaal Opstap Punt (ROP) aan de Betuweroute, de Container Terminal Nijmegen (BCTN) en Airport Weeze in het agrologistieke concept kunnen spelen. Ook de geplande doortrekking van de A15 naar de A12 biedt in dit opzicht perspectief. Daarnaast is het van belang ook te kijken hoe deze hot-spots naast een logistieke functie ook een rol kunnen spelen op het gebied van andere dienstverlening, ontmoetingsplaats, ict-knooppunt, kennisverspreiding en showroom voor de sector. Deze hot-spots kunnen uitgroeien tot Multi-functionele centra voor de tuinbouw. Nadat de Rabobank studie voor over de sociaaleconomische betekenis van de tuinbouw in het gebied beschikbaar is (zomer 2008), zal dit projectidee verder opgepakt worden.

4. Ontwikkeling logistiek-service-concept voor retailers

Op basis van een eerste marktverkenning zal er een concreet vervolg nodig zijn. Het gaat hierbij om in de regio invulling te geven aan de rol van logistieke service provider voor de retail, die voor hun commercie korte lijnen gebruiken. Daarom hebben deze retailers behoefte aan een integrale logistieke dienstverlener. Vooralsnog gaan we ervan uit dat de volgende stap het opzetten van een businessplan zal zijn.

5. Stimuleren innovatie glastuinbouw

Nederlandse ondernemers in de glastuinbouw zijn innovatief, en dat is de belangrijke oorzaak van de sterke internationale concurrentiepositie van deze sector. Dat geldt ook voor de ondernemers in ons gebied. Echter, permanente aandacht voor vernieuwing blijft noodzakelijk. Innoverend ondernemerschap zal daarom een belangrijke module vormen in de op te zetten leergang verbeteren ondernemerschap (6).

Een andere benadering is om vanuit de glastuinbouw nieuwe producten tot ontwikkeling te brengen door een koppeling te leggen met een andere sector. Creativiteit ontstaat immers vaak wanneer er verschillende disciplines en invalshoeken bij elkaar worden gebracht. Het thema innovatie zou specifiek in kunnen gaan op het koppelen van de bloemensector met de creatieve sector, bijvoorbeeld de modesector die sterk in Arnhem is geconcentreerd (Mode Biënnale 2008). Ook kan gekeken worden naar creatieve aspecten van productpromotie en productmarketing. In een tweetal creatieve sessies onder begeleiding van een ervaren en creatieve discussieleider moet er een concrete activiteit worden geformuleerd. Daarbij kunnen worden betrokken: Syntens, Artez (Kunstacademie Arnhem), het hoofdkwartier Arnhem (broedplaats creatieve bedrijfjes), de HAN, Bloemenbureau Holland, de TuinbouwClusterAcademie en Plantion.

6. Leergang ondernemersvaardigheden en vakkennis (prioriteit)

Doel van deze activiteit is te zorgen dat ondernemers in de sector, die vaak over uitstekende vaktechnische kennis beschikken, in de gelegenheid worden gesteld hun kennis over een moderne bedrijfsvoering op peil te houden, zodat zij de marktpositie van hun bedrijf verder kunnen versterken. Om te komen tot het verbeteren van het ondernemerschap zijn goede resultaten behaald in de laanboomsector door het organiseren van een ondernemersleergang. Deze leergang is een op maat gemaakte cyclus van bijeenkomsten met maximaal 25

deelnemers. De deelnemers kunnen voor een deel de inhoud van de cursus meebepalen. Bij het opzetten van de cursus wordt niet alleen samengewerkt met onderwijs- en kennisinstellingen, maar ook de Kamer van Koophandel, Syntens, banken, accountants, P&O bedrijven en toonaangevende ondernemingen uit andere sectoren.

Daarnaast is het van groot belang dat er voldoende instroom is van deskundigheid uit de onderwijs instellingen op alle niveaus. Het gaat daarbij om zowel (V)MBO, MBO, HBO als universitair niveau. Belangrijk aandachtspunt is de vraag hoe jongeren enthousiast kunnen worden gemaakt voor het werken in de tuinbouwsector. Samen met de onderwijsinstellingen (bijvoorbeeld Helicon, ROC, Larenstein etc.) moet een strategisch plan worden opgezet. Ook de inzet van stagiaires en afstudeerprojecten zou verbeterd kunnen worden. Dit project zou voor het gehele werkgebied van de A15 uitgevoerd moeten worden. Noodzakelijk is dat de contacten (netwerk) tussen onderwijs en agro-bedrijfsleven geïntensiveerd worden en dat het onderwijsaanbod beter aansluit bij de behoeften uit de praktijk. Ook dient onderzocht te worden of er reeds bij aanvang van een onderwijstraject uitzicht geboden kan worden op een baan in de sector.

7. Positionering glastuinbouw in de omgeving

De tuinbouw zoekt ruimte om te expanderen. Naast Bergerden voor primaire activiteiten is er ook ruimte nodig voor gerelateerde activiteiten (de periferie of ook wel de indirecte/secundaire activiteiten genoemd). Voorts wil de sector op een nieuwe en creatieve manier het belang voor de samenleving kunnen tonen door haar producten te etaleren in een aantrekkelijke ambiance (Cristal Palace) waar tevens innovatieve concepten kunnen worden uitgetest in een proeftuinachtige opzet. Koppeling met toerisme/recreatie (Stad en Land), consumenteninformatie en verkoop (outlet) zou nader onderzocht moeten worden. Ook de wijze waarop dit zich verhoudt tot het geplande stadspark en andere ruimtelijke ontwikkelingen (woningbouw, recreatie, infrastructuur).

In feite gaat het om het ontwikkelen van een integrale visie op de tuinbouw in relatie tot andere ontwikkelingen in het gebied. Hierbij kan bijvoorbeeld gebruik worden gemaakt van expertise bij de WUR/Alterra inzake landschapsonwikkeling, architectuur en ruimtelijke vormgeving.

8. Ontwikkelingsstrategie Kamervoor/Bergerden II

Voor de noodzakelijke schaalvergroting van het glastuinbouwcomplex in en rond de gemeente Lingewaard is het belangrijk dat prioriteit wordt gegeven aan de ontwikkeling van Bergerden II/Kamervoor. Hierdoor kunnen de duurzaamheidsconcepten van Bergerden verder uitgerold worden en kan er verder invulling worden gegeven aan initiatieven zoals 'de kas als energiebron'. Door een groter areaal (en productievolume) zullen meer toeleverende en handelsbedrijven zich in het gebied willen vestigen. Logistiek heeft Bergerden een uitstekende ligging ten opzichte van de Duitse afzetgebieden, zeker bij doortrekking van de A15. In het streekplan is het gebied Kamervoor aangewezen als tuinbouwlocatie, mits de herstructurering van de glastuinbouw in de gemeente Lingewaard voldoende van de grond komt en de noodzaak wordt aangetoond. Het tuinbouwbedrijfsleven dient gezamenlijk met de betreffende overheden het initiatief te nemen tot het opstellen van een plan van aanpak (realisatiestrategie) om nadat Bergerden I is volgelopen de ruimte te creëren voor verder ontwikkeling van de tuinbouw in de regio. Gezien de looptijd van deze processen is het van groot belang dat er tijdig een plan van aanpak (en eventueel locatieonderzoek) komt, zodat de noodzakelijke voorbereidende maatregelen getroffen kunnen worden. Vooralsnog wordt de Rabobank studie afgewacht om een gedetailleerd beeld te krijgen aan de ontwikkelingsbehoefte in het gebied. Vervolgens dient een ruimtelijke visie opgesteld te worden en een plan van aanpak opgesteld te worden om het traject naar realisatie helder te beschrijven.

9. Duurzame innovatieve energieconcepten

Tuinbouw en in het bijzonder glastuinbouw speelt een vooraanstaande rol in de ontwikkeling van nieuwe duurzame energieconcepten. Het project "de kas als energiebron" maar ook benutting van bio-massa en aardwarmte bieden mogelijkheden. Daarnaast is een trend waarneembaar om kennis uit de glastuinbouw te benutten bij functies zoals wonen en werken. Voorbeelden zijn hiervan 'zonneterp' en 'de kas als kantoortuin'. Het is dan ook van belang om samen met andere sectoren en de kennisinstellingen uit te werken hoe innovatieve

energieconcepten beter tussen sectoren kunnen worden uitgewisseld. Eerste stap is dan ook om een inventariserend onderzoek uit te voeren naar de mogelijkheden om de energieconcepten toe te passen en deze te vertalen in concrete (bouw)projecten. Tenslotte is energie-uitwisseling (of het koppelen van andere stromen) tussen sectoren ook een belangrijk aandachtspunt. Hiervoor is kennis en synergie tussen sectoren noodzakelijk.

In de inventarisatie kunnen de volgende lopende initiatieven meegenomen worden:

a. Sungalow

Het betreft het eerste particuliere huis volgens het concept van bouwen met Groen en Glas. De kaswoning is gebaseerd op de techniek van het gesloten kassysteem. Het is de bedoeling deze 'sungalow' in Bergerden te realiseren. Het is mede bedoeld als showwoning om de planten te exposeren, echter de woning gaat ook daadwerkelijk bewoond worden.

Trekker: Stef Huisman, ondernemer.

Subsidieaanvraag loopt bij diverse partijen.

b. Houtstookketels

Een alternatief van gasgestookte ketels zijn ketels gestookt met houtsnippers. De energiekosten kunnen daarmee 30 tot 50% worden verminderd. Houtsnippers zijn er voldoende. 70% van Nederlandse houtsnippers wordt geëxporteerd. Ketels zijn technisch ver ontwikkeld. Op 2 bedrijven in onze regio zullen ze in gebruik worden genomen. Beperkt aantal teelten zijn hiervoor geschikt, o.a. Amaryllis.

Trekker: Jos Kersten

Begeleiding door Gibo.

Subsidieaanvraag loopt bij Dienst Regelingen LNV: marktintroductie energie innovaties.

c. Zonneterp

Dient nog nader uitgewerkt te worden en er dient nagevraagd te worden (bij Han Bant/Rabo) hoe dit initiatief zich verhoudt met dat van de 'Sungalow'.

10. Revitalisering 'verouderde' glasgebieden Stadsregio Arnhem-Nijmegen

Naast de ontwikkeling van nieuwe glasgebieden is het van groot belang dat het vestigingsklimaat in een aantal bestaande, en deels verouderde, gebieden sterk verbeterd wordt. Deze gebieden kenmerken zich door oude glasopstanden en een gebiedsstructuur die te wensen overlaat. Er dient integraal gekeken worden naar de mogelijkheden om dergelijke gebieden te 'herstructureren'. In het gebied Huissen-Angeren loopt al enkele jaren een dergelijk traject. Door gebruik te maken van de ervaringen uit het gebied Huissen-Angeren kan ook in andere gebieden van de Stadsregio de revitalisering ter hand genomen worden. Vanuit Greenport Arnhem Nijmegen is het belangrijk dat ondernemers bij elkaar gebracht worden (netwerken) en dat het aspect van 'revitalisering van de tuinbouw' op de agenda van de overheden blijft staan. Aangezien GAN aanvullend op reeds lopende initiatieven wil zijn kan in deze fase nog niet eenduidig aangegeven worden hoe dit speerpunt projectmatig ingevuld gaat worden. Het is echter duidelijk dat met het realiseren van de gewenste revitalisering substantiële geldbedragen gemoeid zijn.